

II.A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: A Maros-ártér növényvilága

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki
megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☒ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: Apátfalva, Maros part

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

☒ települési	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A Maros – ártér

A Maros a Tisza mellékfolyói közül a legnagyobb esésű, legnagyobb vízhozamú és a legnagyobb hordalék-szállítású. Ezáltal érvényre jutnak a természetes mederalakító folyamatai is, változatos élőhelyet biztosítva a folyóvízi élővilág számára.

Legnagyobb a vízgyűjtő területe is, főként hegyvidéki mellékfolyókkal, így közvetlen kapcsolatot teremt a hegyvidéki és síkvidéki növény- és állatvilág között. A magyarországi vízgyűjtő terület a folyó teljes vízgyűjtőjének 8%-a, ezért a vízjárást szinte teljes mértékben a romániai területek vízviszonyai határozzák meg.

A folyó hordalékszállítása igen jelentős és a gyors áradásai során nagy mennyiségű iszapot rak le a területen, ezzel is kiegyenlítve a térszínek közötti magasságkülönbséget.

Tájképi értékei közé tartozik a folyó meredek fala, homokzátonyai, az évszázados öreg fűzek, fekete és fehér nyárok, a legelőkkel váltakozó erdőfoltok. A folyót követő magas fákra függőnként felfutó szőlőhajtások, komló és más „kapaszkodó” növényfajok valódi őserdőt varázsolnak szemünk elé.

A régi térképek tanúsága szerint a sokkal kanyargósabban futó Maros gyakran kiöntött, így nagyrészt nádasok, sásos ingoványok és erdők voltak a partjain. A folyószabályozások utáni állapotról ad leírást Halász Árpád 1889-es Makó város és környékének növényzete című tanulmánya. Tímár Lajos 1947-50-ben aprólékos részletességgel írta le a meder társulásait.

Az Alföld flóraidékének Tiszántúli flórajárásába tartozó kistáj jelentősebb potencióális erdőtársulásai a pusztai tölgyesek valamint a tölgy-kőris-szil ligeterdők.

A terület túlnyomó részén löszpusztarétek, és a szikes rétekre jellemző több társulás is megtalálható.

A mezőgazdasági területhasznosítás jellemzőbb kultúrái Apátfalván a búza, kukorica, a lucerna.

A terület jól feltárt. Halász Á. (1889) Makó környékén 530 fajt talált, ebből három volt haraszt. Apátfalva környékéről Tóth T. (2003) szolgáltat újabb adatokat. Az egyesített lista

szerint a Maros medrének és hullámterének flórája 645 fajból áll, ezek közül mindössze egy haraszt, a többi virágos növény. A Maros hazai szakasza mentén 20 védett növényfajt regisztráltak:

Latin név	Magyar név
<i>Agrostemma githago</i>	konkoly
<i>Centaurea sadleriana</i>	budai imola
<i>Cephalanthera damasonium</i>	fehér madársisak
<i>Chrysanthemum serotinum</i>	tisza-parti margitvirág
<i>Clematis integrifolia</i>	réti iszalag
<i>Epipactis helleborine</i>	széleslevelű nőszőfű
<i>Hypericum elegans</i>	karcsú orbáncfű
<i>Iris spuria</i>	fátyolos nőszirm
<i>Isatis tinctoria</i>	festő csülleng
<i>Leucojum aestivum</i>	nyári tőzike
<i>Lythrum tribracteatum</i>	apró füzény
<i>Ornithogalum refractum</i>	csilláros madártej
<i>Phlomis tuberosa</i>	macskahere
<i>Platantera bifolia</i>	kétlevelű sarkvirág
<i>Potamogeton filiformis</i>	fonalas békaszőlő
<i>Salvinia natans</i>	rucaöröm
<i>Sonchus palustris</i>	mocsári csorbóka
<i>Taraxacum serotinum</i>	kései pitypang
<i>Verbena supina</i>	henye vasfű
<i>Vitis sylvestris</i>	ligeti szőlő

A Maros hullámtéri területének védetté nyilvánításával már egyik védett vagy értékes növényfaj állományát sem fenyegeti közvetlen veszély. Ilyen veszély volt a gyepek felszántása. A gyepek többsége nemzeti parki kezelésben van, kezelési megállapodások alapján bérbe adva, mely előírja a kaszálások legkedvezőbb ütemezését és a műtrágya használatának tilalmát.

További veszélyt az erdőgazdálkodás jelenthet, ha csak foltokban előforduló erdei aljnövény felett letermelik az erdőt. Ez ellen a növényzet alapos ismeretében egyedileg, egyeztetés útján is meg lehet próbálni védekezni, végső megoldást azonban csak a szálaló vagy lékes fakitermelés bevezetése hozhat. Az állandó vagy időszakos vízállások környékén élő növényekre a kiszáradás jelenthet veszélyt, erre a tervezett vízkormányzások megvalósulása adhat megoldást.

A jobb és bal parti hullámtéren előfordul a réti iszalag *Clematis integrifolia*, mely a töltésaljon szórványosan végig jelen van illetve a part menti puhafaligetek aljnövényzetében is megjelenik.

A növénytársulások megismerését kezdjük a folyóban, innen kiindulva jellegzetes zonalitást mutat a növényzet a talaj és vízviszonyokat követve.

1. A vízi növényzet jellemző két növénytársulása:

a lebegő hínár társulás: békalencse, vízidara, rucaöröm, kolokán, békatutaj, és a gyökerező hínár társulás: békaszőlő, süllőhínár, tüskéhínár, békaliliom, fehér tündérrózsa, sulyom.

2. Az iszapos, homokos közel vízszintes parti zóna és a homokszigetek jellegzetes iszapnövény-társulásoknak adnak otthont. Rajtuk díszlenek a palkafélék különleges virágcsomói, ritka gyomfajokkal övezve. Az egyik növényzeti ritkaságnak az iszapgyopáros

társulás a neve. Az iszappalka mellett az iszapgyopár is gyakori. Közvetlenül a folyóvíz iszapján békaszittyós társulás foltjaira bukkanhatunk.

Fátlan növénytársulások:

a nádas: nád gyékény, tavi káka, sárga nőszirm, vízi peszérce.

a magassásos: vidrafű, nádtippan, fehér tippan, zsombéksás, sás fajok.

mocsárrét: réti ecsetpázsit, réti csenkesz, mocsári perje

láp: lápi sás, csomós szittyó, lápi nyúlfarkfű

láp: tőzegmoha, vidrafű, kereklevelű harmatfű, szőrös nyír, füles nyír,

magaskórós társulás: vörös acsalapu, réti legyezőfű, borzas füzike

3. Távolodva a folyó partjától a következő „lépcsőt” elsősorban már fás fajok építik fel.

A homokföveny zónáját bokorfüzesek követik. A még mindig jelentősen kanyargó folyót ez a növényzeti típus hosszú szakaszokon kíséri uralkodó fajával a mandulalevelű fűzzel.

Az ártér természetvédelmi szempontból értékes élőhelyei az őshonos fajtákból álló fűz-nyár (puhafa) ligeterdei is, melyek legfőbb állományalkotó fajai a fehér fűz, a törékeny fűz, fehér nyár és néhol a fekete nyár egy-egy idősebb példánya. A puhafaligetek cserjeszintje sajnos helyenként tájidegen fajokból áll, az erdő összességében mégis a nyugodt természeti szépséget mutató bolygatatlan táj szépségét árasztja. A fűz-nyár ligeterdő és az érintkezésükben megjelenő magassásos élőhelyek ritka védett növénye a tiszaparti margitvirág.

A vízparti növényzet jellemző fás növénytársulásai:

puhafaligetek: csigolyafűz, csörögefűz, mandulalevelű fűz, fehérfűz, feketenyár, fehérnyár, szeder, komló,

keményfaligetek: kocsányos tölgy, magyar kőris, vénicszil, kányabangita, veresgyűrű som, salátaboglárka.

Nem kiszáradó állóvizek pl holtág partján a növénytársulások a víz mélységének megfelelő övekben helyezkednek el. A nyílt vízben lebegő hínár békalencse és rucaöröm fajokból áll, a gyökerező hínár tagja a sulyom.

A szigetek kialakulása.

A Maros folyó medréből több érdekes sziget is kiemelkedik, melyek parti szegélyein megtelepednek az iszaplakó társulások fajai, majd a bokorfüzesek fejlődnek ki, és a puhafás ligeterdő társulások. A szigetek zavarásmentesek, őserdőknek tekinthetők.

Hajdanán a nádasok óriási területeket borítottak ezen a tájon, de a folyószabályozások során nagy részük eltűnt. Jelenleg a folyó parti zónájában, kubikgödrökben és holtágakban maradtak fenn nagyobb kiterjedésben.

Az ártéren ártéri kaszálóréttel lehet találkozni, melynek fő állományalkotó faja a réti ecsetpázsit.

A töltést belülről mindenütt egy keskeny, mindössze 100 m széles öreg (80 éves), természetközeli állapotokat tükröző botlófűzekből álló erdő kíséri. A levágott ágakat árvédelmi rőzseként használták.

A legmagasabb térszíneken maradt meg a tölgy-kőris-szil ligeterdő maradványa kocsányos tölgyvel és magyar kőrisel, de értékük ezeknek az erdőfoltoknak is kiemelkedő. A tavaszi aszpektus aljnövényzetében néhol a gyönyörű szép, kék leplű tavaszi csillagvirág is megtalálható egy-egy kisebb foltban.

A sötétibolya színű, bókoló virágú réti iszalag a Maros töltését követi, állományai messziről látható kéklő foltként csalogatnak.

A ligeterdők liántársulásainak fajai a komló, a vadszőlő, és az adventív süntők néhol nagy tömegben a fákra felkúszva vonja be a partmenti fűz-nyár ligeterdőket.

A ligeterdőt lakó orchideák közül két fajt is találhatunk a régióban. A széleslevelű nőszőfűvet és a fehér madársisakot.

A Maros parton nagy területeket borít nemesnyár ültetvény. Ezek őshonos fafajú erdőkre történő lecserélése már megkezdődött, értékes őshonos fehér és fekete nyár állományokat lehet létrehozni.

A hullámtéri gyepterületeken, legnagyobb problémát a gyalogakác *Amorpha fruticosa* jelenti, mely minden számára alkalmas, vagyis kellően száraz foltnban rohamos gyorsasággal kolonizál. A puhafaligetekben őshonos cserjefajok hiányában szintén a gyalogakác *Amorpha fruticosa* és a Maros hullámtér mentén az inváziós fafajok csemetéi (*kőrislevelű juhar* *Acer negundo*, *amerikai kőris* *Fraxinus pennsylvanica*) vannak jelen a cserjeszintben. A gypesztér is nagyon fajszegény, zavarástűrő, generalista és inváziós fajok alkotják. A terepi tapasztalatok azt mutatják, hogy az inváziós fajok a fiatal, még nyílt lombozatú erdőkben tudnak a leginkább terjedni, az idős állományok esetén már csak az erdő szegélyében koncentrálódnak. Az erdők adventív (másik földrajzi területről érkezett) fás szárú a *kőrislevelű juhar* *Acer negundo* és az *amerikai kőris* *Fraxinus pennsylvanica*, mindkettő kiválóan terjed. Mindkét fajnak egyenrangú versenytársa a Maros mentén szerencsére igen gyakori, nagyon hasonló ökológiai szerepet (alsó lombkoronaszint) betöltő vénic szil *Ulmus laevis*. Az adventív (másik földrajzi területről érkezett) süntők *Echinocystis lobata* és a parti szőlő *Vitis riparia* ellen nem sok remény van védekezni. Előbbi a cserjeszintet, utóbbi a legmagasabb fákat is fenyegeti ugyanazon a módon: rájuk kúszva a teljes beárnyékolás révén elpusztítják azokat.

Gyakran fordul elő a talpas muhar, a törpekákás, a hamvas szeder, a subás farkasfog, a farkasalma, a nagycsalán és a tarackbúza.

A környezetvédelmi és területfejlesztési miniszter 1997. január 16-i időponttal megalakította az ország hetedik nemzeti parkját – a Körös-Maros Nemzeti Parkot.

A mozaikos felépítésű nemzeti park területe a már védett területi egységek beépítésével jött létre 51125 hektáron. A Körös-Maros Nemzeti Park célja, hogy megőrizze a Bihari-, Béli- és Zarándi-hegységek lábától a Tiszáig húzódó egyedi arculatú táj magyarországi részének mozaikosan fennmaradt természeti értékeit, a Körösök és a Maros vízrendszerének holtágaival, az azokhoz szervesen kapcsolódó ártéri erdőkkel és gyepekkel.

A Körösökhöz és a Maroshoz kapcsolódó, illetve a Körös-Maros közén található védett és nem védett természeti értékek együttes kezelését alapvetően az indokolja, hogy a két folyó vízrendszeréhez kötődő állat- és növényvilág napjainkban is szerves egységet alkot. A terület három oldalról olyan jelentős víztestek határolják, mint a Maros, a Tisza és a Körösök.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Apátfalva szinte a folyó partján települt. A folyó mindig is hatással volt a településre. A Maros mente növényvilága a Körös –Maros Nemzeti Park részeként mindannyiunk közös kincse. Szívesen látogatnak el a vendégek és falusiak egyaránt a „Lúdvár „ nevű maros-parti részhez, vagy a homoktermelőhöz egy kerékpártúra keretében, közben gyönyörködni a természetben.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

Natura 2000 Hatásbecslési Dokumentáció 2015. Szalma Bt. Deszk

Körös- Maros Nemzeti Park Maros ártér c. ismeretterjesztő füzet

Tóthné Hanyecz Katalin: „... Amerre a nap lejár...” Bíbic könyvek sorozat 2000.

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

Az átemelő szivattyúnál 2011.

A kiszáradt partfal 2011. 09.

A Lúdvár nevű folyórésznél 2011

A Maros porondokkal

Pangó víz a Lúdvárnál 2011

A kiszáradt meder egy része

A híd lábánál 2011. szeptember

2019

